Щербина Наталія,
здобувачка наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю «Психологія»
науково-дослідної лабораторії з проблем управління правоохоронною діяльністю
та її психологічного супроводження навчально-наукового інституту
післядипломної освіти, Національна академія внутрішніх справ

ПСИХОСОЦІАЛЬНА ДОПОМОГА ОСОБАМ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ДОМАШНЬОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЬСТВА

У сучасному науковому дискурсі проблема домашнього психологічного насильства набуває особливої значущості, що зумовлено його переважно латентним характером, відсутністю очевидних фізичних маркерів та водночас вираженим деструктивним впливом на психічний стан особистості. Психологічне насильство виявляється через систематичне приниження, залякування, ізоляцію, надмірний контроль, словесні образи, переслідування та інші форми деструктивного впливу, спрямовані на порушення психологічної цілісності людини, обмеження її автономії та формування емоційної залежності.

У нормативно-правовому полі України психологічне насильство визначається як одна з форм домашнього насильства, тоді як міжнародні та національні документи акцентують увагу на його суспільній небезпечності, необхідності своєчасного виявлення та запровадження ефективних механізмів протидії. Такий підхід узгоджується з позицією Всесвітньої організації охорони здоров'я, відповідно до якої насильство розглядається як умисне застосування фізичної сили або влади, що спричиняє чи потенційно може спричинити травму, смерть або психологічну шкоду [1; 2].

Аналіз зазначеної проблематики дає підстави інтерпретувати домашнє психологічне насильство як чинник тривалої хронічної травматизації. Його соціальний вимір виявляється у втраті соціальної підтримки, ізоляції, звуженні комунікативних контактів та формуванні стійкого переживання самотності. На рівні сімейної системи психологічне насильство зумовлює руйнування довіри, загострення конфліктності та відтворення насильницьких моделей поведінки у дітей. У професійній сфері його наслідками стають зниження працездатності, погіршення концентрації уваги, пам'яті та загальної ефективності діяльності. На суспільному рівні латентність цієї форми насильства сприяє підвищенню толерантності до агресії, ускладнює правове реагування та формує ризики соціальної дестабілізації.

Специфіка психологічного насильства зумовлюється не лише складністю його виявлення, а й труднощами процесу доказування, що істотно ускладнює надання своєчасної та ефективної допомоги постраждалим. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», а також стаття 126-1 Кримінального кодексу України визначають правові засади реагування на відповідні діяння, однак сучасна практика засвідчує потребу в подальшому вдосконаленні механізмів міжвідомчої взаємодії, документування фактів психологічного впливу та розширення доступу до психологічної і психосоціальної допомоги [2; 3].

Важливою складовою системи протидії виступає також просвітницька діяльність, спрямована на зниження суспільної толерантності до насильства, підвищення рівня обізнаності населення та формування чітких і доступних маршрутів отримання допомоги. Офіційні роз'яснення Міністерства охорони здоров'я України підкреслюють, що систематична поведінка, яка породжує у людини страх, тривогу та порушує її психологічне благополуччя, кваліфікується як форма психологічного насильства і потребує фахового реагування [4].

Отже, домашнє психологічне насильство доцільно розглядати не лише як індивідуально значущий психотравмувальний чинник, а й як складну соціальну проблему, що негативно впливає на психічне здоров'я населення, сімейні взаємини, соціальну стабільність та безпеку. Ефективне реагування на випадки домашнього психологічного насильства потребує комплексної інтеграції правових, психологічних, медичних і соціальних механізмів, а також подальшого розвитку доступної системи психосоціальної допомоги особам, які зазнали відповідного впливу.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. Ст. 126-1. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/2229-19

3. Психологічне насильство: види, ознаки та наслідки. Міністерство охорони здоров'я України: вебсайт. URL: https://moz.gov.ua/uk/psihologichne-nasilstvo-vidi-oznaki-ta-naslidki

4. Violence. World Health Organization, Eastern Mediterranean Region. URL: https://www.emro.who.int/violence-injuries-disabilities/violence/